

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
БОЛГАРСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ

ШУМЕНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЄПІСКОПА КОНСТАНТИНА
ПРЕСЛАВСЬКОГО

Матеріали

II Міжнародної славистичної
конференції, присвяченої

пам'яті святих Кирила і Мефодія

Київ – Софія – Харків – Шумен
Харківське історико-філологічне товариство

18 травня 2022 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
БОЛГАРСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК

Інститут української мови Національної академії наук України
Інститут мовознавства імені О. О. Потебні
Національної академії наук України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Інститут літератури Болгарської академії наук
Інститут болгарської мови імені професора Любомира Андрейчина
Болгарської академії наук
Шуменський університет імені Єпископа
Константина Преславського
Науковий центр православної культури і мистецтв
«Святий Архангел Михаїл» (Шумен)

*Присвячено 300-річчю від дня
народження Григорія Сковороди*

МАТЕРІАЛИ
II Міжнародної славистичної конференції,
присвяченої пам'яті
СВЯТИХ КИРИЛА І МЕФОДІЯ

Київ — Софія — Харків — Шумен
Харківське історико-філологічне товариство

18 травня 2022

Матеріали II Міжнародної славістичної конференції, присвяченої пам'яті святих Кирила і Мефодія / за заг. ред. О. О. Маленко. Харків – Шумен : ХНПУ; ХІФТ, 2022. 375 с.

Рекомендувала до друку вчена рада Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол № 5 від 24 червня 2022 року)

ISBN 978-966-1630-55-9

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 3281 від 18.09.2008.

Редакційна колегія:

Маленко Олена, докт. філол. наук, проф.; ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Корнієнко Світлана, канд. філол. наук, доц., докторант; ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Нестеренко Наталя, канд. філол. наук, доц.; ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Полозова Олена, канд. філол. наук, доц.; ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Петришина Ольга, канд. філол. наук, доц.; ТНПУ імені Володимира Гнатюка

Рецензенти:

Нелюба Анатолій, докт. філол. наук, проф.; Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Горголюк Ніна, канд. філол. наук, доц., заступник директора з наукової роботи; Інститут української мови НАН України
Кравець Лариса, докт. філол. наук, проф.; Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

У «Матеріалах» уміщено доповіді українських, болгарських, польських, словацьких мовознавців, літературознавців, істориків, педагогів-методистів, магістрів, магістрантів, які взяли участь у II Міжнародній славістичній конференції, присвяченій пам'яті святих Кирила й Мефодія, що відбулася в Харкові 18 травня 2022 року. Питання наукового обговорення висвітлюють основні напрями сучасних досліджень у мовознавстві, літературознавстві, історії, дидактиці.

Для науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти всіх рівнів, учителів.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, вул. Алчевських, 29, м. Харків, Україна, 61002

© Автори доповідей, 2022

© Дизайн Т. Лисиченко, 2022

ЗМІСТ

Привітальне слово учасникам конференції ректора Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди доктора педагогічних наук, професора, член-кореспондента НАПН України

Юрія Бойчука 12

Приветственно слово за участниците в конференцията от ректора на Харковския национален педагогически университет «Г. С. Сковорода» професора

Юрий Бойчук 13

Привітальне слово учасникам конференції директора Інституту літератури Болгарської академії наук, доктора, доцента

Пенки Ватової 14

Приветственно слово за участниците в конференцията от директор на Института за литература на БАН, доктор, доцент

Пенка Ватова 15

Welcoming remarks to the conference participants by the Deputy Director of the Institute for Literature at the Bulgarian Academy of Sciences, Doctor, Associate Professor

Elka Dimitrova 16

Привітальне слово учасникам конференції заступниці директора Інституту літератури, доктора, доцента

Елки Дімітрової 17

Привітальне слово учасникам конференції завідувача кафедри історії та теорії літератури Шуменського університету імені Єпископа Константина Преславського, доктора, професора

Цанова Страшимира 18

Приветственно слово към участниците в конференцията от ръководителя на катедра «История и теория на литературата» в Шуменски университет «Епископ Константин Преславски» доктор, професор

Страшимир Цанов 19

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАУКОВОГО ВИВЧЕННЯ
СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ**

**АКТУАЛНИ ВЪПРОСИ ЗА НАУЧНОТО ИЗУЧАВАНЕ
НА СЛАВЯНСКИТЕ ЕЗИЦИ**

Беценко Тетяна, Тележкіна Олеся

МОВНО-ОБРАЗНІ ЗНАКИ В ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ
ОЛЕКСИ ЮЩЕНКА 20

Бибик Світлана

ІДЕАЛЕМА «СВІЙ – ЧУЖИЙ» У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПРОЗІ
ПРО МІГРАНТІВ І МІГРАЦІЮ: ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ 23

Борисов Володимир

ПРОБЛЕМА РЕЦЕПЦІЇ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТЕРМІНІВ
СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ДИСКУРСУ 30

Вагаршакян Яна, Ткач Ольга

ВЕРБАЛІЗАТОРИ КОНЦЕПТУ *ЩАСТЯ* В ХУДОЖНІЙ
КАРТИНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ (НА ТЕКСТОВОМУ МАТЕРІАЛІ
МІНІАТЮРИ «ЩАСТЯ») 33

Гаравалова Илияна / Гаравалова Іліяна

ЄДНА СЪВРЕМЕННА ПРОЯВА НА АПОТРОПЕЙНАТА
ФУНКЦІЯ НА ЕЗИКА 40

Георгієва Світлана

БОЛГАРСЬКІ ГОВІРКИ ФРАКІЙСЬКОГО ТИПУ В УКРАЇНІ 44

Гладка Валентина

РОЛЬ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІХ АНТРОПОНІМІВ
В ІСТОРИЧНОМУ РОМАНІ П. ЗАГРЕБЕЛЬНОГО «ДИВО» 48

Голобородько Костянтин

ДОМІНАНТНІ КОНЦЕПТИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ
ПОЕТИЧНОМУ МОВОМИСЛЕННІ 51

Головата Лариса

ЯВИЩЕ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ
МОВЛЕННІ СПОРТОВЦІВ 56

Головченко Марина

ПАРТИКУЛИ ЯК ЗАСІБ СТИЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНСЬКИХ
НАРОДНИХ КАЗКАХ 59

Голтвеницька Маргарита

СКЛАДНЕ РЕЧЕННЯ В ХУДОЖНЬО-ПОЕТИЧНІЙ ОПОВІДІ
ВІКТОРА ТИМЧЕНКА 63

Дрофяк Богдана

ЦЕРКОВНОСЛОВ'ЯНІЗМИ В ОФІЦІЙНО-ДІЛОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ
РЕЛІГІЙНОГО ДИСКУРСУ: ТЕКСТ ПРОХАННЯ 66

Єрмоленко Світлана

ПЕРЕКЛАД У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ ЯК МЕХАНІЗМ
МІЖКУЛЬТУРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ 73

Шієва Донка / Ілієва Донка

SIMPLE SENTENCES WITH RELATIVE SEMANTICS
IN THE NOVEL «CHRONICLE OF THE TIME OF TROUBLES»
BY VERA MUTAFCHIEVA 81

Каруник Катерина

ТЕОРЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ ТЕРМІНА *КОЙНЕ*
В СЛОВ'ЯНСЬКОМУ ЛІНГВІСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ 88

Котева Маргарита / Котева Маргарита

ДИАЛЕКТОЛОГІЯТА В ІНТЕРНЕТ 95

Lytvynenko Olha / Литвиненко Ольга

ANGLICISMS IN UKRAINIAN COMMUNICATIVE SPACE 102

Мадей Єлизавета / Мадей Єлизавета

СПОСОБИ ПЕРЕДАЧИ КАЛАМБУРОВ, ВСТРЕЧАЮЩИХСЯ
В СЛОВАЦКИХ АНЕКДОТАХ, НА РУССКИЙ ЯЗЫК 106

Маленко Олена

РОЗВИТОК ТЕЗИ В. ФОН ГУМБОЛЬДТА «МОВА — ЦЕ ДУХОВНА
ЕНЕРГІЯ НАРОДУ» В ПРАЦЯХ ПРОФЕСОРІВ ХАРКІВСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ І ПОЛОВИНИ ХІХ СТ. 111

Петрова Озель Лілія

ВЛАСНІ НАЗВИ В РОМАНІ ВОЛОДИМИРА МАЛИКА «ТАЄМНИЙ
ПОСОЛ»: КУЛЬТУРНО-РЕПРЕЗЕНТАТИВНА ФУНКЦІЯ 118

Pirogowska Ewa / Піроговська Єва

NAZWY WŁASNE I ICH DERYWATY JAKO NARZĘDZIA
ARGUMENTACJI W POLSKIM WSPÓŁCZESNYM DISKURSIE
O TEMATYCE ŻYDOWSKIEJ 126

Плеханова-Пелері Марина

ХАРАКТЕРНІ РИСИ КАЛЧЕВСЬКОЇ ГОВІРКИ
ЧИЙШИЙСЬКОГО ДІАЛЕКТНОГО ТИПУ 131

Полозова Олена, Саламанюк Наталія

ПРОЯВИ ЯКІСНОЇ АСИМЕТРІЇ НА РІВНІ СКЛАДНОСУРЯДНИХ
ЗІСТАВНО-ПРОТИСТАВНИХ РЕЧЕНЬ 136

Сазонова Ярослава

ГРАМАТИЧНА МЕТАФОРА В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ
(НА ПРИКЛАДІ ЗАЙМЕННИКА *ВОНО*) 141

Сінна Людмила

ПОЛІАСПЕКТНІСТЬ НАУКОВОГО ОМИСЛЕННЯ
ТЕРМІНА *НАРАТИВ* У ГУМАНІТАРНІЙ ПАРАДИГМІ 145

Скоробогатова Олена

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЗНАКОВИЙ КОМПЛЕКС
«СВІТОВЕ ДЕРЕВО» В УКРАЇНСЬКИХ КОЛЯДКАХ
ТА ЩЕДРІВКАХ 150

Соприкіна Вікторія

НАУКОВИЙ ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОНОМАСТИКИ:
ШКОЛИ, ПЕРСОНАЛІЇ, ПРОБЛЕМАТИКА 156

Степаненко Микола

МЕТОДОЛОГІЙНІ ПРИНЦИПИ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПISY:
ДІАХРОННО-СИНХРОННИЙ ВИМІР 161

Степаненко Ніна

ЕПІСТОЛЯРНІЙ ТАНДЕМ «КОЧУР – ЛУКАШ» КРІЗЬ ПРИЗМУ
ЗНАКОВИХ ШТРИХІВ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ 173

Сюта Галина

ТЕКСТИ ВІЙНИ: СИТУАТИВНО МАРКОВАНА АНОРМАТИВНІСТЬ
І НОВІ АКЦЕНТИ НОРМИ 179

Ткач Людмила

ДЖЕРЕЛА СТИЛІСТИЧНОЇ ДОСКОНАЛОСТІ МОВИ УКРАЇНСЬКИХ
ПЕРЕКЛАДІВ У ТВОРЧОСТІ ЛІТЕРАТУРНИХ ПОКОЛІНЬ ХХ СТ. 188

Турко Ольга

ГРАМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ РЕЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ
У СВІТЛІ ТЕОРІЇ СИНТАГМАТИЧНОГО ЧЛЕНУВАННЯ 195

Штефан Антон

ЩО ПРИХОВУЄ НАЗВА ТЕКСТУ ЛАЗАРЯ БАРАНОВИЧА
«NOTIJ RIĘĆ, RAN CHRYSYUSOWYCH RIĘĆ»? 199

Штонь Олена

МОВНІ ЗАСОБИ РОЗМОВНОЇ СТИЛІЗАЦІЇ В ХУДОЖНІЙ ОПОВІДІ
ОЛЕКСАНДРА ВІЛЬЧИНСЬКОГО 202

**СЛОВ'ЯНСЬКІ ЛІТЕРАТУРИ У СВІТОВОМУ
КУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ.
ІСТОРІЯ СЛОВ'ЯНСЬКИХ НАРОДІВ**

**СЛАВЯНСКИТЕ ЛИТЕРАТУРИ В СВЕТОВНИЯ
КУЛТУРЕН КОНТЕКСТ.
ІСТОРІЯ НА СЛАВЯНСКИТЕ НАРОДИ**

Антонова Александра

ЛИТЕРАТУРНА ІСТОРІЯ І ЛИТЕРАТУРНО ІСТОРИЗИРАНЕ
(ВАСИЛ ПУНДЕВ І БОЯН ПЕНЕВ) 206

Бойчева Мая

ПЕРСОНАЖ І НАРАТИВ: БЕРКОВСКИ В «МИНАЛОТО»
НА СТОЯН ЗАЙМОВ 215

Василенко Яна

СЕМАНТИЧНИЙ ПРОСТІР ТОПОСУ РІКИ: ДНІПРО 223

Налбантова Елена

БЕСАРАБЦИ — ПРЕВОДАЧИ
НА ПЪРВАТА ДРАМА НА БЪЛГАРСКИ 231

Грицак Наталія

У ПОШУКАХ ВЛАСНОГО «Я» (НА МАТЕРІАЛІ
РОМАНУ «БУБА» БАРБАРИ КОСМОВСЬКОЇ) 235

Шіев Ivelin / Ілієв Івелін

СВ. АЛЕКСИЙ, ЧОВЕК БОЖИ — ПЪТЯТ НА СВЕТОСТТА
МЕЖДУ ИЗТОКА І ЗАПАДА 240

Левченко Наталія

ПЕРЕКЛАД БІБЛІЇ ЯК ЛІНГВІСТИЧНО-ГЕРМЕНЕВТИЧНА
ПРОБЛЕМА 246

Маринова-Панова Марія / Маринова-Панова Марія

ПРИКАЗКАТА ЗА «ХЕНЗЕЛ И ГРЕТЕЛ» В СЕРИАЛА «ИМАЛО
ЕДНО ВРЕМЕ» — ТРАДИЦИОННИ МОТИВИ И ФИЛМОВА
ИНТЕРПРЕТАЦИЯ 254

Мілтенова Анісава

ИЗ ИСТОРИЯТА НА БЪЛГАРО-УКРАИНСКИТЕ
ЛИТЕРАТУРНИ ВРЪЗКИ ПРЕЗ XVI–XVIII ВЕК 259

Муслієнко Олена

ВОЛОДИМИР ДРОЗД. ПОВІСТЬ «ИРІЙ»:
АБСУРД У СТРУКТУРІ ХИМЕРНОГО ТВОРУ 266

Нестеренко Наталя

УКРАЇНСЬКО-БОЛГАРСЬКЕ КУЛЬТУРНЕ ПІДНЕСЕННЯ В XIX СТ.
У КОНТЕКСТІ «СЛОВ'ЯНСЬКОГО ВІДРОДЖЕННЯ» 271

Пилева Марія / Пілева Марія

МОРАЛНИ ИНРАВСТВЕНИ НОРМИ В НАЧАЛОТО
НА БЪЛГАРСКАТА БЕЛЕТРИСТИКА 278

Радченко Яна

ЛИТЕРАТУРА ДЛІЯ ПІДЛІТКІВ: ПРОБЛЕМА ЖАНРУ 287

Румянцева-Лахтіна Оксана

ДЕКОНСТРУКЦІЯ В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПОСТМОДЕРНОГО РОМАНУ:
СІМЕЙНА САГА ОЛЕГА КОЦАРЕВА «ЛЮДИ В ГНІЗДАХ» 290

Слободян Назарій

ОБРАЗ «ЧУЖОГО» В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ФОЛЬКЛОРІ
(НА ОСНОВІ МАТЕРІАЛІВ ПРО НІМЕЧЧИНУ) 298

Спасова Андриана / Спасова Андріана

КИРИЛ И МЕТОДИЙ ВЪВ ВЪЗРОЖДЕНСКАТА ПАМЕТ:
СПОДЕЛЕНИ ФИГУРИ НА СПОМЕНА 303

Стоянов Светлозар / Стоянов Світлозар

КЪМ ТОПОГРАФИЯТА НА СРЕДНОВЕКОВНАТА

БЪЛГАРСКА СТОЛИЦА ПЛИСКА 310

Цанов Страшимир

ОБРАЗ ВІЙНИ В ПОЕЗІЇ ДИМИТРА ПОДВИРЗАЧОВА 317

Shalaverova Galina / Шалаверова Галина

«COMPANIONS» OF GEORGY RAICHEV AND SYMBOLISM 324

**ОСВІТОЛОГІЯ. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МОВИ
В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ТА ЗАГАЛЬНОЇ ОСВІТИ****ПРОСВЕТОЛОГІЯ.
МЕТОДИКА НА ЕЗИКОВОТО ОБУЧЕНИЕ
ВЪВ ВИСШИТЕ И ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНИТЕ
ИНСТИТУЦІИ****Корнієнко Світлана**

ИЗУЧАВАНЕТО И ПРЕПОДАВАНЕТО НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

В ТАВРИЯ: ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ПЕРСПЕКТИВИ 329

Криськів Мирослава

ФОРМУВАННЯ ОРФОГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ 334

Марцин Світлана

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЧИТАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ

МОВИ В ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА СЕРЕДНЬОМУ РІВНІ 339

Мельничин Наталія

ФОРМУВАННЯ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ НА УРОКАХ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В 5–6 КЛАСАХ НУШ 346

**Миланова Евеліна, Заркова Полина /
Міланова Евеліна, Заркова Поліна**

ПРОФЕСІОНАЛЬНОГО ПОРТФОЛІО НА ПЕДАГОГІЧЕСКІЯ
СПЕЦІАЛІСТ – СЪЩНОСТ И ФУНКЦІИ 350

Паланська Ганна

ДО ПИТАННЯ ПРО ВЕРБАЛІЗАТОРИ
КОМПЛІМЕНТАРНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ
ПЕРСОНАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ 354

Петришина Ольга

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА В УМОВАХ ВІЙНИ 358

Пігур Мирослава

СИНТАКСИС І СЛОВОТВІР: МІЖРІВНЕВІ ЗВ'ЯЗКИ
В НАВЧАННІ МОВИ 362

Сергієнко Катерина

РОЗВИТОК УСНОГО МОВЛЕННЯ В УЧНІВ 5 КЛАСУ
НА ІНТЕГРОВАНОМУ УРОЦІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ТА ЛІТЕРАТУРИ 366

Фатєєва Яна

КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У ВИВЧЕННІ ГРАМАТИКИ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ-ІНОЗЕМЦЯМИ 369

Ягнич Мар'яна

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
В 5–6 КЛАСАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ 371

2. Симеонова С. Проблемът за социокултурната компетентност — предизвикателство пред методиката на обучението по български език. URL: <http://liternet.bg.31.01.2006>.
3. Державин Н. С. Болгарские колонии в России. Язык. Т. 2. 1915. 424 с.
4. Кондов В. Помагало по българска фонетика за българите в Молдова и Украйна. Пазарджик : Беллопринт ООД, 2003. 136 с.
5. Русанівський В. М. Співвідношення літературної мови і діалектних етнічних груп. *В. М. Русанівський. Функціонування і розвиток словянських мов*. К., 1991. С. 24–31.
6. Стоянов І. А., Стоянова Е. П., Дадіверін І. Г. Мова болгар України. Одеса, 2002. 496 с.
7. Ткаченко О. Б. Проблемы диахронической социолингвистики. Київ : Наук. думка, 1992. С. 84–85.

Корнієнко Світлана. ВИВЧЕННЯ Й НАВЧАННЯ БОЛГАРСЬКОЇ МОВИ В ТАВРІЇ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**ФОРМУВАННЯ ОРФОГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Криськів Мирослава

*кандидат педагогічних наук, викладач,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
mira.kriskiv@ukr.net*

Завданням сучасної вищої школи є формування всебічно розвиненої особистості, яка здатна постійно оновлювати наукові знання, володіти потенціалом гуманітарної культури, важливою частиною якої є мовленнєва культура. Особливо важливим стає навчання ефективного ділового спілкування, формування здатності до професійного використання виражальних ресурсів мови. Повною мірою це стосується майбутніх фахівців, методичні

аспекти формування особистості яких розробляються відповідно до соціального замовлення. Наші студенти мають навчитися логічно мислити, точно і ясно висловлюватися, а цього можна досягти лише на основі знання мови й знання про мову.

Вивчення курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» сприятиме формуванню орфографічної компетентності майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей. Щоб успішно формувати мовну особистість майбутнього спеціаліста, треба передусім виявити можливості для формування орфографічної компетентності студентів й умови для їх реалізації в навчальному процесі.

Сучасна українська літературна мова має свої особливості й норми, дотримання яких сприяє успішному спілкуванню. Розуміння лінгвістичної природи орфографії має вагоме значення для оволодіння навичками та уміннями письма. Правопис української мови має певні принципи, які досліджували М. А. Жовтобрюх, А. П. Медушевський, І. С. Олійник, М. М. Пилинський, В. М. Русанівський, С. Я. Єрмоленко, М. П. Івченко, Г. О. Козачук, І. І. Дацюк та інші вчені.

Орфографія дуже важлива, оскільки уніфікація правопису сприяє розвитку спілкування. Крім того, вона сприяє вноормуванню літературної мови.

Слова в сучасній літературній українській мові пишуться за такими принципами:

- фонетичним (лексичні одиниці пишуться так само, як і вимовляються);
- морфологічним (складові частини слова позначаються на письмі незалежно від того, як вони вимовляються);
- історичним (традиційним);
- смисловим (диференційним).

Орфографія як засіб оформлення тексту сприяє ефективному спілкуванню в писемній формі. Розуміння комунікативної ролі орфографічних правил може викликати зацікавлення до вивчення правопису в поєднанні з пунктуацією. Адже володіння пунктуацією та орфографією має загальнокультурне значення і є показником розвитку мови та комунікативної компетентності людини. Орфографічні навички розвивають на основі розуміння орфографічних і пунктуаційних правил і взаємозв'язків,

що лежать у їхній основі, а також за допомогою системи орфографічних і пунктуаційних вправ формуються орфографічні уміння й навички. Процес оволодіння правописними уміннями та навичками має складну багатоопераційну та багаторівневу психологічну структуру, яка передбачає сформованість багатьох дій та операцій.

Формування правописних умінь і навичок є тривалим процесом і потребує використання системи орфографічних вправ. Важливою умовою ефективності цієї системи є розуміння викладачем її вимог, його вміння підбирати види вправ відповідно до етапу сформованості орфографічних навичок та лінгвістичної природи орфограм.

Орфографічні вміння та навички формуються за допомогою методів і прийомів навчання орфографії. Методика вивчення орфографії та пунктуації базується на таких методах: слово викладача (розповідь, пояснення); бесіда; спостереження; аналіз мовних явищ; вправи. Орфографічна грамотність є невід'ємною частиною загальномовної грамотності, що забезпечує точність вираження думки та взаєморозуміння. Вона формується на основі засвоєння теоретичних положень про мовні явища, практичні знання та вміння із фонетики, граматики, лексикології та синтаксису.

Методи й прийоми навчання орфографії сприяють формуванню орфографічних умінь і навичок. Методи навчання орфографії переважно включають такі прийоми: бесіда; спостереження та аналіз мовних явищ; слово викладача (пояснення, розповідь); вправи [Хом'як, 2015, с. 3].

Метод спостереження, аналізу явищ (з елементами проблемного навчання) поступово наближує студентів до самостійного розв'язання навчальних проблем. Спостереження за лінгвістичними матеріалами допомагає майбутнім фахівцям зрозуміти природу мовних фактів, явищ і процесів, зрозуміти їх взаємозв'язки та теоретичні висновки, зроблені з них. Аналіз, порівняння, виділення головного, встановлення причиново-наслідкових зв'язків, узагальнення, конкретизація — усі ці інтелектуальні прийоми найчастіше використовуються в процесі спостереження.

Проблемні ситуації виникають, коли студент відчуває, що йому недостатньо знань для вирішення поставленої задачі. Усвідомлення, що відсутність наявних знань вимагає додаткової інформа-

ції, викликає пошук шляхів досягнення своїх цілей. Важливу роль для ефективного формування орфографічних умінь і навичок майбутніх фахівців відіграє метод вправ. Лінгводидактами розроблена спеціальна система вправ у навчанні орфографії [Пентилюк, 2004, с. 86].

Необхідними передумовами формування лінгвістичних узагальнень є сформованість таких операцій: порівняння, зіставлення, визначення спільного та відмінного, симультанний (одночасний, нерозчленований) та сукцесивний (послідовний) аналіз та синтез. Сформованість сенсорно-перцептивного рівня мовленнєвого сприймання є важливою передумовою засвоєння мовних узагальнень, необхідних для оволодіння орфограмами (перевірка ненаголошених голосних у корені також передбачає одночасне зіставлення кореневих морфем перевірного слова та слова, що підлягає перевірці).

Засвоєння правописних навичок відбувається згідно з теорією П. Я. Гальперіна, за етапами формування розумової дії. М. Р. Львов розробив та докладно описав модель процесу засвоєння правил правопису. Оволодіння орфографічними навичками можливе за умов достатнього розвитку таких психологічних процесів як: запам'ятовування, збереження та відтворення.

Також у психологічній літературі зазначено, що мислення, систематизація, узагальнення значно полегшують роботу пам'яті. Важливою передумовою вивчення орфографічних правил є підготовка студента до мовного розвитку. Мовлення відіграє важливу роль у пізнавальній діяльності дітей і дорослих. Формування усного мовлення впливає на засвоєння майбутніми спеціалістами писемного мовлення, орфографії.

Отже, розвиток орфографічних навичок базується на розвитку елементарних мовних узагальнень (фонетичних, морфологічних, синтаксичних), що утворюються шляхом зіставлення образів слів (слухових із зоровими, зорових із зоровим) та зіставлення лексичних і граматичних значень слів.

Крім того, узагальнення базується на активізації засвоєних знань і навичок (уміння розрізняти, голосні та приголосні, виділяти наголошений та ненаголошений голосний, наголошений та ненаголошений склад, змінювати форму слова, встановлювати зв'язки в словосполученнях та реченнях).

Узагальнюючи, можна зробити такі висновки:

1. Формування складових правописної навички визначає оволодіння всіма мовними системами (фонетичною, лексичною, морфологічною, синтаксичною).

2. Основними передумовами, що забезпечують формування правописних умінь та навичок є такі мовні та мовленнєві структури:

- фонематичне сприймання, яке відповідає мовним нормам;
- організація одиниць мови на всіх мовних рівнях;
- роль словотворчих і формотворчих мовних елементів;
- різні типи моделей словотворення;
- певний обсяг словникового запасу похідних слів.

3. Засвоєння мовних знань можливе лише під час формування певних практичних дій з мовними знаками, зокрема: фонетичного, морфологічного, семантичного й синтаксичного видів практичного мовного аналізу на різних рівнях (мимовільному і довільному); зіставлення та порівняння слів за значенням і звучанням; зосередження уваги на формальні одиниці мови.

4. Недорозвинене мовлення здійснює негативний вплив на формування знань, умінь та навичок орфографічно правильного письма. Становлення навичок правопису характеризується не лише збільшенням часу засвоєння орфографії, а й порушенням усього його перебігу. Унаслідок недорозвиненого мовлення, несформованості немовленнєвих функцій залишаються незасвоєними або до кінця неавтоматизованими ряд операцій, алгоритмів правописних дій.

Отже, мовний курс на нефілологічних факультетах мусить бути комплексним та охоплювати різні проблеми формування мовної особистості. Необхідно шукати ефективні технології поєднання різних аспектів навчання в цілісний процес як на кожному занятті, так і в опрацюванні всього мовного курсу.

Література

1. Горпинич В. О. Українська морфологія : навчальний посібник. Дніпропетровськ : ДДУ, 2000. 359 с.
2. Пентилюк М. І., Караман С. О., Караман О. В. та ін. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах :

- підручник для студентів філологічних факультетів університетів : за ред. М. І. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2004. 400 с.
3. Хом'як І. Орфографічна компетентність як складник формування мовної особистості. *Дивослово*. 2015. № 11. С. 2–5.
 4. Яворська С. Система роботи над орфографічними помилками. *Дивослово*. 2008. № 3. С. 26–29.

Крискив Мирослава. ФОРМИРАНЕ НА ПРАВОПИСНА КОМПЕТЕНТНОСТ НА БЪДЕЩИ УЧИТЕЛИ ПО НЕФИЛОЛОГИЧЕСКИ СПЕЦИАЛНОСТИ

**ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЧИТАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ В ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА СЕРЕДНЬОМУ РІВНІ**

Марцин Світлана

кандидат філологічних наук, доцент,

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
martsin_sveta@ukr.net

Читання є важливим видом мовленнєвої діяльності, під час якої відбувається сприймання та розуміння тексту в письмовій формі.

Ніна Станкевич у своєму дослідженні «Види читання в курсі української мови як іноземної» зазначає, що «навчання читання — це складний і тривалий процес. Починають із читання з метою озвучити мовний матеріал, потренуватися у вимові, наголошуванні слів, виробити правильну інтонацію тощо, далі читання переслідує комунікативно прагматичні цілі, і поступово в студентів-іноземців виробляється ставлення до нього як до способу отримання інформації» [Станкевич, с. 191].

Як вид мовленнєвої діяльності читання має свої характерні особливості. Воно є рецептивним видом і належить до писемних видів мовленнєвої діяльності. Предметом читання постає закодований у тексті чужий продукт мислення, який потребує визначення.